

OD KONFLIKTU K SPOLOČENSTVU

SPOLOČNÁ EVANJELICKO-KATOLÍCKA PRIPOMIENKA
REFORMÁCIE V ROKU 2017
SPRÁVA EVANJELICKO-RÍMSKOKATOLÍCKEJ
KOMISIE PRE JEDNOTU

OD KONFLIKTU K SPOLOČENSTVU

Spoločná evanjelicko-katolícka pripomienka
reformácie v roku 2017

Správa Evanjelicko-rímskokatolíckej
komisie pre jednotu

Spolok svätého Vojtecha
Trnava 2020

Predhovor k dokumentu

Za roky duchovnej služby v cirkvi som prišiel k poznaniu, že jestvujú dve zdravé a legitímne cesty k ekumenizmu. Sám pre seba som si ich nazval „ekumenizmus zhora“ a „ekumenizmus zdola“. Prvá z ciest je cestou, ktorou kráčajú k sebe teologické authority a vedúce elity cirkví. Stretnú sa v tichu univerzít a konferenčných miestností, spoločne bádajú a uvažujú, a my sa dozvedáme, že nastalo dorozumenie v tej alebo v onej otázke, ktorá sa týka našej teológie alebo liturgického života. Takto napríklad vzniklo *Spoločné vyhlásenie k učeniu o ospravedlnení* v roku 1999. Druhá z ciest je cestou, ktorou k sebe kráčajú prostí veriaci, členovia farností a cirkevných zborov. Zídu sa na miestach svojej bohoslužby, aby boli spolu na tej najzákladnejšej mysliteľnej úrovni; na úrovni modlitby, počúvania Písma a chvály Pána piesňami. Takto sa schádzame napríklad každoročne v januári pri ekumenickom Týždni modlitieb za jednotu kresťanov.

Vždy sa tešíme, keď jednou alebo druhou z ciest k sebe prejdeme nový úsek a objaví sa nový kúsok našej viditeľnejšej jednoty.

Dokument *Od konfliktu k spoločenstvu*, ktorý má váženy čitateľ v rukách, je akoby prirodzenou a vítanou kombináciou týchto dvoch ciest. Je to dokument, ktorý vznikol z teologicko-historickej erudície vzdelaných a zodpovedných autorít cirkví, a zároveň je napísaný zrozumiteľným, prakticky použiteľným jazykom a ponúknutý na čítanie a spoločné uvažovanie ekumenickým spoločenstvám vo farnostiach a cirkevných zboroch. Prerozprávava históriu počiatkov reformácie, poukazuje na to, čo cirkvi spája

a nie rozdeľuje, vyjadruje túžbu po jednote a vyzýva k vedomým prejavom porozumenia.

Dokument *Od konfliktu k spoločenstvu* som nazval „prirodzenou a vítanou kombináciou týchto dvoch ciest“, ale treba predovšetkým povedať, že je to úplne nový a dosiaľ nevídaný krok, posun na nový a vyšší stupeň moderného ekumenizmu. Skúšam si predstaviť účastníkov ekumenických spoločenstiev, ako sú spolu a zdieľajú sa nad obsahom tohto dokumentu. K tomu ich i ja povzbudzujem.

Nech vykoná dobré dielo, na ktoré je určený!

Pane Ježiši, požehnaj všetkým, ktorí túžia po jednote z Teba a v Tebe.

24. november 2019, Posledná nedela cirkevného liturgického roka

Ivan Elko

*generálny biskup Evanjelickej cirkvi
augsburského vyznania na Slovensku*

*predseda Ekumenickej rady cirkví
v Slovenskej republike*

Slovo na úvod

Vydanie slovenského prekladu dokumentu *Od konfliktu k spoločenstvu*, ktoré sa vzťahuje k pripomienke 500. výročia začiatku reformácie, je dôležitým krokom na ceste budovania evanjelicko-rímskokatolíckych vzťahov. S vďačnosťou voči Pánu Bohu môžeme konštatovať, že tieto vzťahy sa u nás za ostatné roky rozvíjajú pokojným, konštruktívnym spôsobom. Predkladané dielo, keď na historickej a akademickej rovine rozoberá túto problematiku, podčiarkuje snahu spoločne a s pokojom pohliadať na najrôznejšie otázky: pravdivo, avšak bez snahy prehlbovať predsudky, v kontexte toho, čo sa udialo pred piatimi storočiami. Hoci si uvedomujeme ťažkosti a rozdiely, musíme sa usilovať hľadať tie oblasti, v ktorých vieme spolupracovať. A praktický život nám ukazuje, že naše pravidelné stretnutia potom dokážu byť skutočne obohacujúce.

Som vďačný odborníkom z evanjelického aj z rímskokatolíckeho prostredia za námahu, ktorú venovali prekladu a príprave tohto vydania. Hľadanie zodpovedajúcej terminológie a takého spôsobu prekladu, ktorý by na jednej strane zachoval čo najlepšiu vernosť originálu, a na strane druhej umožnil čo najlepšiu zrozumiteľnosť pre slovenského čitateľa, bolo náročnou úlohou. Zhostili sa jej s odbornou erudíciou i s potrebnou trpezlivosťou. Je zrejmé, že príprava tohto vydania dôležitým spôsobom prispela do evanjelicko-rímskokatolíckych vzťahov. Mám nádej, že predkladaný dokument, tak ako sa píše v bode 34, nám bude nápomocný v úsilí odpútať sa od vzorcov myslenia, ktoré vznikli z odlišností medzi našimi konfesiami a tieto odlišnosti zámerne zdôrazňovali. V našej

súčasnosti chceme hľadiť na to, čo máme spoločné, až následne zvažovať význam našich rozdielov. Samozrejme, bez toho, aby sme tieto rozdiely prehliadali alebo zlahčovali, pretože nám ide o poctivé spoločné hľadanie pravdy kresťanskej viery.

Nielen z ekumenického hľadiska, ale aj pri pohľade na súčasnú situáciu v našej spoločnosti, je veľmi užitočné si pripomenúť a rozmyšľať nad tým, čo sa píše v záverečných častiach tohto dokumentu. Bod 233 pripomína, ako v 16. storočí katolíci a evanjelici svojich protivníkov nielenže často nechápali, ale ich názory zámerne predstavovali neprimeraným spôsobom, čím neraz porušili ôsme prikázanie. Dôvodom bolo, že sporiaci sa chceli vyvrátiť a prekonať svojich protivníkov – za akúkoľvek cenu. Dnes si uvedomujeme obojstranný podiel našej viny na dôsledkoch, ktoré takéto správanie prinieslo, vyznávame ju a chceme konať pred Bohom pokánie. Kiežby sa toto uvedomenie dokázalo odzrkadliť aj v širšom kontexte, v živote dnešnej spoločnosti, v ktorej sa existujúce rozdiely raz nepremyslene podnecujú, inokedy zámerne, ba vášnivo prehlbujú. Dokument *Od konfliktu k spoločenstvu* prichádza ako veľmi užitočné čítanie – na uvažovanie nielen pre evanjelických a rímskokatolíckych veriacich.

Prosím milosrdného Boha, aby odpustil naše previnenia a uzdravil rany, ktoré sme spôsobili. Aby premieňal naše srdcia a požehnával túžbu po jednote!

Mons. Stanislav Zvolenský
*bratislavský arcibiskup metropolitna
predseda KBS*

Úvod

1. V roku 2017 si evanjelickí a katolícki kresťania spoločne pripomenú 500. výročie začiatku reformácie. Evanjelici a katolíci sa v súčasnosti tešia narastajúcemu vzájomnému porozumeniu, intenzívnejšej spolupráci a väčšej vzájomnej úcte. Spoločne dospeli k poznaniu, že je viac toho, čo ich spája, ako toho, čo ich rozdeľuje: predovšetkým spoločná viera v trojjediného Boha a v zjavenie v Ježišovi Kristovi, ako aj zhoda v základných pravdách učenia o ospravedlnení.

2. Už 450. výročie Augsburského vyznania v roku 1980 ponúklo evanjelikom a katolíkom príležitosť rozvinúť spoločné chápanie základných právd viery tým, že poukázali na Ježiša Krista ako na živý stredobod našej kresťanskej viery.¹ Pri príležitosti 500. výročia narodenia Martina Luthera v roku 1983 sa medzinárodný dialóg medzi rímskymi katolíckymi a evanjelikmi prihlásil k viacerým Lutherovým základným požiadavkám. Správa komisie ho označila za »svedka Ježiša Krista« a vyhlásila, že »evanjelické ani katolícke kresťanstvo nemôže prejsť bez povšimnutia popri tejto postave a poslanstve tohto muža.«²

1 Roman Catholic / Lutheran Joint Commission [Rímskokatolícko-evanjelická spoločná komisia], »All Under One Christ: Statement on the Augsburg Confession 1980 [Všetci pod jedným Kristom: Stanovisko k Augsburskému vyznaniu 1980],« in Harding Meyer a Lucas Visher (editori), *Growth in Agreement I: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level* [Rast v zhode I: Správy a spoločné stanoviská ekumenických konverzácií na globálnej úrovni], 1972-1982 (Geneva: World Council of Churches [Ženeva: Svetová rada cirkví], 1984), s. 241-247.

2 Roman Catholic / Lutheran Joint Commission [Rímskokatolícko-evanjelická spoločná komisia], »Martin Luther: Witness to Jesus Christ

3. Blížiaci sa rok 2017 je výzvou pre katolíkov a evanjelikov k tomu, aby viedli dialóg o otázkach a dôsledkoch wittenberskej reformácie, ktorej stredom bola osoba a myslenie Martina Luthera, a aby vytvorili perspektívy umožňujúce pripomenutie si a osvojenie si reformácie v súčasnosti *. Lutherov reformný program predstavuje duchovnú a teologickú výzvu aj pre dnešných katolíkov a evanjelikov.

[Martin Luther – svedok Ježiša Krista]« I.1, in Jeffrey Gros, FSC, Harding Meyer a William G. Rusch (editori), *Growth in Agreement II: Reports and Agreed Statements of Ecumenical Conversations on a World Level* [Rast v zhode II: Správy a spoločné stanoviská ekumenických konverzácií na globálnej úrovni], 1982-1998 (Geneva: WCC Publications [Ženeva: Vydavateľstvo SRC], 2000), s. 438. Slovenský preklad: *Cirkevné listy*, roč. 96, č. 10 (Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 1983), s. 151.

* T. z. pri spoločnom hľadaní hodnotných a nosných prvkov reformácie dnes.

Kapitola IV

Základné témy teológie Martina Luthera vo svetle evanjelicko-rímskokatolíckych dialógov

91. Základné presvedčenie Martina Luthera a evanjelickej teológie bolo medzi katolíkmi a evanjelikmi predmetom sporu už od 16. storočia. Ekumenické dialógy a akademický výskum analyzovali tieto spory. Aby ich bolo možné prekonať, identifikovali odlišnosti v terminológii, v myšlienkových štruktúrach a v záujmoch. Ukázalo sa, že sa vzájomne nemusia nevyhnutne vylučovať.

92. V tejto kapitole katolíci a evanjelici spoločne predstavujú niektoré z hlavných teologických tvrdení, ktoré rozvinul Martin Luther. Tento spoločný popis, ako je tu predstavený, neznamená, že katolíci súhlasia so všetkým, čo Martin Luther povedal. Nadalej pretrváva potreba ekumenického dialógu a vzájomného porozumenia. Napriek tomu sme na našej ekumenickej ceste dosiahli bod, ktorý nám umožňuje predložiť tento spoločný opis.

93. Je dôležité rozlišovať medzi Lutherovou teológiou a luteránskou (evanjelickou) teológiou a predovšetkým medzi Lutherovou teológiou a učením luteránskych (evanjelických) cirkví, ako je vyjadrené v ich viero-učných spisoch. Toto učenie je primárnym referenčným bodom pre ekumenické dialógy. Napriek tomu je na tomto mieste s ohľadom na pamiatku storočnice reformácie z 31. októbra 1517 vhodné zamerať sa na Lutherovu teológiu.

OBSAH

Predhovor k dokumentu (Ivan Elko) – 5, Slovo na úvod (Stanislav Zvolenský) – 7, Úvodné poznámky prekladateľskej skupiny – 9, Predslov (Karlheinz Diez, Eero Huovinen) – 16, Úvod – 18

I. Spomienka na reformáciu v ekumenickej a globálnej dobe (4 – 15) – 20, Charakter predchádzajúcich výročí – 20, Prvá ekumenická spomienka – 21, Spomienka v novom globálnom a sekulárnom kontexte – 22, Nové výzvy pre spomienku v roku 2017 – 24

II. Nové pohľady na Martina Luthera a reformáciu (16 – 34) – 26, Prínosy výskumu stredoveku – 26, Katolícky výskum o Lutherovi v 20. storočí – 28, Ekumenické projekty pripravujúce cestu ku konsenzu – 29, Význam ekumenických dialógov – 33

III. Historický náčrt evanjelickej reformácie a katolíckej odpovede (35 – 90) – 35, Čo znamená pojem reformácia? – 35, Impulz pre spustenie reformácie: Spor o odpustky – 37, Proces proti Lutherovi – 38, Neúspešné stretnutia – 40, Odsúdenie Martina Luthera – 40, Autorita Písma – 41, Luther vo Wormse – 42, Začiatky reformačného hnutia – 44, Potreba dohľadu – 44, Prinášanie Svätého písma ľuďom – 45, Teologické pokusy o prekonanie náboženského konfliktu – 47

IV. Základné témy teológie Martina Luthera vo svetle evanjelicko-rímskokatolíckych dialógov (91 – 218) – 56, Štruktúra tejto kapitoly – 57, Stredoveké dedičstvo Martina Luthera – 58, Monastická a mystická teológia – 58, Ospravedlnenie – 60, Eucharistia – 73, Ordinovaný úrad – 82, Písmo a tradícia – 96, Pohľad vpred: Evanjelium a Cirkev – 103, Na ceste ku konsenzu – 105

V. Povolání k spoločnej spomienke (219 – 237) – 107, Krst: Základ jednoty a spoločnej spomienky – 107

VI. Päť ekumenických imperatívov (238 – 245) – 115

Zoznam skratiek – 118, Spoločné dokumenty Evanjelicko-rímskokatolíckej komisie pre jednotu – 120, Evanjelicko-rímskokatolícka komisia pre jednotu – 121